

We moeten als vakbeweging weer gaan meespelen

'Wij kiezen voor een zo sterk mogelijke vakbeweging die op allerlei manieren probeert de politiek te beïnvloeden. Voor een vakbeweging die op een revolutionaire manier probeert dingen in onze maatschappij te veranderen, is noch een machtsbasis noch een klimaat aanwezig.'

Dit zei de kersverse vice-voorzitter van de FNV, Johan Stekelenburg, in een gesprek met twee redactieleden op dinsdag 20 augustus.

Aanleiding voor het gesprek vormde de publikatie van het FNV-programma 'Kiezen voor nieuwe kansen' dat als basis dient voor de campagne die de FNV rond de verkiezingen van mei 1986 gaat voeren.

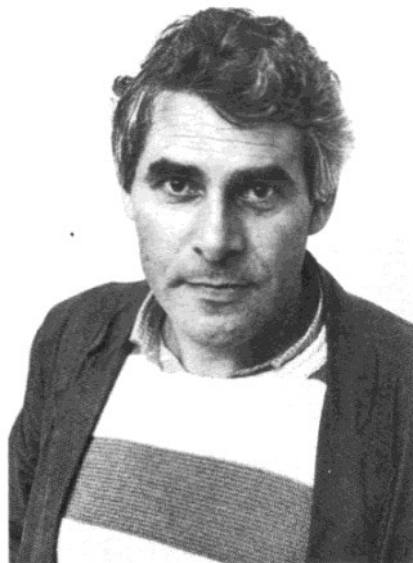
Lezers die zich na lezing van dit interview nauwelijks kunnen bedwingen om te reageren, hoeven zich niet in te houden. De discussie over 'Kiezen voor nieuwe kansen' wordt hiermee in de kolommen van Solidariteit geopend. Maak er dus maar eens werk van!

GEEN LINKSE MEERDERHEID

Op basis van het definitieve programma gaat de FNV een programvergelijking op een aantal hoofdpunten publiceren. Het door het kabinet Lubbers gevoerde beleid wordt daarnaast gezet, zodat ook duidelijk wordt wat CDA en VVD in de afgelopen vier jaar hebben gedaan. Via brochures, huis-aan-huiskranten en discussie-avonden zal dan aan de kiezers worden duidelijk gemaakt door welke coalitie de belangen van werkenden en uitkeringsgerechtigden het best behartigd zullen worden. Wordt er dan met gestreefd naar een linkse meerderheid?

Johan: 'Op de eerste plaats denk ik dat een links meerderheidskabinet er niet in zit. Dat lijkt op grond van de opiniepeilingen redelijk dichtbij, maar ik schat in dat als de verkiezingscampagne echt op gang komt, de verkiezingsuitslagen zo zullen zijn dat links toch geen meerderheid haalt.

Op de tweede plaats ben ik ook voor erg veel dingen waarvan ik weet dat ze nog niet gerealiseerd kunnen worden en ik ben bereid er nog voor te knokken ook. Toch is het niet reëel er van uit te gaan dat via datgene wat er nog overblijft, namelijk een links minderheidskabinet, onze uitgangspunten voldoende gerealiseerd zouden kunnen worden. Dat dwingt je te realiseren dat er dan

waarschijnlijk een coalitie komt, waarin de PvdA in ieder geval een rol speelt. Dat betekent overigens niet dat je als FNV kwa opvatting tussen de PvdA en het CDA in zit. Helemaal niet. We zitten veel meer in de buurt van de PvdA en van een aantal belangrijke opvattingen in de partijen links van de PvdA, dan van het CDA. Toch is er geen geworteld draagvlak voor een linkse meerderheid in de bevolking aanwezig. Door te proberen meer invloed als vakbeweging te krijgen, kan je een draagvlak vormen voor een ander beleid. Die invloed ontstaat niet door ons nu te richten op een links meerderheidskabinet. We zouden wel willen dat onze samenleving een revolutionair klimaat heeft maar dat heeft ze niet. En binnen de nederlandse vakbeweging zijn we op dit moment, gezien onze achterban, ook onvoldoende in staat om dat

revolutionaire klimaat vorm te geven. Op dit moment is dat uitgesloten. Dan kun je twee dingen doen. Of je blijft je oriënteren op een niet bestaand draagvlak voor een linkse coalitie, waardoor je je als vakbeweging buiten de maatschappelijke discussie stelt en weinig meer kan doen aan de belangenbehartiging voor werknemers en uitkeringsgerechtigden. Of je probeert weer echt te gaan meespelen. Niet om het meespelen als zodanig, maar omdat je denkt dat je alleen op die manier de belangen van werknemers en uitkeringsgerechtigden kunt realiseren. Je moet ie natuurlijk wel afvragen wat ons beleid de afgelopen vier jaar heeft opgeleverd. Ook al stonden er honderdduizend mensen op het Binnenhof, de stijging van de werkloosheid en de afbraak van de sociale zekerheid gingen gewoon door.

Van de afgelopen periode hebben we bijna een trauma overgehouden. We konden doen wat we wilden, alternatieve plannen ontwikkelen, acties voeren, het kabinet voor rotte vis uitschelden, het maakte allemaal niet uit, men ging gewoon zijn gang. Dan moet je wel beweging in de maatschappij ontketenen, maar daar moet je dan wel voldoende mensen voor kunnen mobiliseren. De praktijk is dat dat ook niet in alle opzichten even goed lukt.'

WAAROM GEEN STEMADVIES?

In het begin van het FNV-programma wordt gesproken over de noodzaak om 'CDA en VVD een daverende verkiezingsnederlaag toe te brengen'. Er wordt ook een grote kloof gekonstateerd tussen de doelstellingen van de FNV en het kabinetsbeleid van de afgelopen jaren. Logische konklusie hieruit zou dan zijn dat je als FNV oproept om in ieder geval niet op CDA of VVD te stemmen. Toch gebeurt dat niet.

Johan: 'We zijn natuurlijk niet neutraal. We wijzen het door dit kabinet gevoerde beleid af. We zeggen wat de uitgangspunten voor de komende perio-

INTERVIEW JOHAN STEKELENBURG, VICE-VOORZITTER FNV

de zouden moeten zijn en we toetsen de partijprogram maas daaraan. Die opstelling leidt uiteindelijk tot selectie. Mensen kunnen op basis daarvan zelf hun stemgedrag bepalen. Het staat me tegen om mensen zo'n keuze op te leggen.

Natuurlijk is het zo dat een deel van onze achterban zich nog in de CDA-wereld bevindt. Daar moet je bij de vormgeving van je beleid rekening mee houden. Dat betekent natuurlijk niet dat je op sociaal-ekonomische punten niet een duidelijk van het CDA afwijkend beleid moet voeren. Maar mensen oriënteren zich ondanks dat toch nog op andere elementen uit een CDA-programma. Bijvoorbeeld op het punt abortus.

Maar als de regering op 1 november besluit om de raketten te plaatsen en daarnaast besluit om de drastische herziening van het sociale zekerheidsstelsel per 1 januari 1986 door te voeren, dan zal de meerderheid van CDA en VVD snel moeten verdwijnen. De vraag is dan echter of mensen zich volgens deze lijnen van het CDA wensen af te keren.

Kijk, je nu als FNV uitspreken voor een stem op de linkse partijen betekent dat de PvdA op rozen zit en denkt van nou, daar hoeven we niks meer voor te doen. CDA en VVD hoeven zich dan helemaal niks meer van ons aan te trekken.'

Door het niet geven van een stemadvies wordt dus behoorlijk veel ruimte open gelaten voor een nieuwe PvdA-CDA-koalitie. Maar kunnen we daar wel veel vertrouwen in hebben, gezien de ervaringen in het verleden met bijvoorbeeld de ziekengeldmaatregel of de looningreep van 1980?

Johan: 'Ik geef toe dat de ervaringen in het verleden zeker niet altijd rooskleurig zijn geweest. We zullen ook niet plotseling van de hel in de hemel terecht komen. Het gaat er natuurlijk om hoe je op de beste manier je belangen kunt behartigen.

De afgelopen vier jaar hebben CDA en VVD systematisch de vakbeweging en de belangen die zij vertegenwoordigt genegeerd. Als er weer een koalitie komt dan zullen er concessies gedaan moeten worden. Bij samenwerking moeten nou eenmaal bepaalde afspraken worden gemaakt. Maar een PvdA-CDA-kabinet gaat niet betekenen dat de vakbeweging zich

per se rustiger gaat houden. Sterker, om ze in het juiste spoor te houden zal je af en toe stevig moeten laten zien dat je er bent. Het essentiële is dat er in een andere politieke situatie dan die we nu hebben, meer rekening gehouden wordt met de vakbeweging en de belangen die je vertegenwoordigt. Je moet misschien juist degenen die vanuit dezelfde wortels in zo'n kabinet zitten, als vakbondsvleugel van de totale arbeidersbeweging, juist extra laten merken dat je het beleid verkeerd vindt.'

JONGEREN EN VROUWEN: WEINIG AANDACHT

Een paar van de belangrijkste dingen waarvoor de FNV zou moeten opkomen zijn natuurlijk de belangen van jongeren en vrouwen. Toch kan je m 'Kiezen voor nieuwe kansen' nauwelijks iets vinden over oplossingen voor de jeugdwerkloosheid of het creëren van betaalde banen voor vrouwen. Toch blijkt Stekelenburg daar wel een standpunt over te hebben.

Johan: 'Om iets te doen aan de grote jeugdwerkloosheid zal je moeten mikken op groeibanen, waarin jongeren kunnen toegroeien naar de arbeidstijd die in die sektor gebruikelijk is. Je creëert daarmee ruimte voor meerdere jongeren om aan het werk te komen.

Die lijn kan je wel volgen. Alléén moeten jongeren dan niet langdurig worden uitgezonderd van regelingen die op die werkplek gebruikelijk zijn. Het gaat erom dat je 100.000 banen moet verdelen over 200.000 werkloze jongeren. Dan is het beter dat ze allemaal een deel kunnen werken dan dat de helft helemaal niets heeft. Een deel van het minimumjeugdloon is dan altijd nog meer dan een uitkering of helemaal niets.

Het tempo van ATV kan in het algemeen niet veel hoger dan nu het geval is. Dus dat biedt ook geen oplossing voor de jeugdwerkloosheid. Als je jongeren een volledig CAO-loon zou betalen krijg je natuurlijk wel problemen tussen de mensen die nog 38 uur moeten werken en de jongeren die maar 32 uur werken. Dat dwingt ons wel om de lonen van de mensen die korter werken op een dusdanig peil te brengen dat ze er nog een menswaardig bestaan van kunnen leiden.

Voor vrouwen zou zeker positieve actie ontwikkeld moeten worden. Of dat via wettelijke kwoteringsregelingen moet, dat weet ik niet. Het lijkt me beter om dat via CAO's te regelen. Maar kwotering zou de positie van vrouwen zeker kunnen versterken. Dat geldt overigens ook voor jongeren en migranten. Bij herbezetting zou ook positieve actie toegepast moeten worden. Maar veel kaderleden zijn daartoe nog nauwelijks bereid. Ik weet niet of echte kwotering wel werkt. In de praktijk is dat niet simpel. Er moeten ook vrouwen beschikbaar zijn om die openvallende plaatsen in te nemen. En dan schort het nog wel eens aan de juiste opleiding.'

ATV EN KOOPKRACHT AFHANKELIJK VAN GROEI

Ook een nieuw kabinet zal gekonfronteerd worden met een FNV die zowel verdere arbeidstijdverkorting als handhaving van de koopkracht zal eisen. Dat zouden we vooral kunnen bereiken door op centraal nivo met de regering en de werkgevers rond de tafel te gaan zitten. Over de basis van een strijd bare vakbeweging, het opbouwen van een machtspositie in ondernemingen zwijgt het programma in alle talen. En omdat daarnaast de combinatie ATV èn behoud van de koopkracht afhankelijk gemaakt wordt van een ekonomische groei van twee procent, belooft het programma weinig goeds.

Johan: 'Het programma is natuurlijk voor een groot deel gericht op de politiek. Onze eigen activiteiten naar werkgevers toe, worden op andere plekken ook in de bonden zelf uitgewerkt.

Het gaat om een combinatie. We willen op centraal nivo weer serieus genomen worden en dat kan het beste doordat je kan steunen op een stukje machtsvorming in de ondernemingen. In de onderhandelingen met VNO of vertegenwoordigers van het kabinet krijgen onze argumenten pas kracht als die ook als die ook voldoende ondersteund worden door onze leden in de ondernemingen; het gaat niet om het meepraten als zodanig maar we willen weer meepraten om die machtspositie te verkrijgen. Die krijg je niet alleen door acties te voeren. Zo krijg je op politiek nivo een vertaling van wat in de ondernemingen wordt opgebouwd aan machtsposities.

INTERVIEW JOHAN STEKELENBURG, VICE-VOORZITTER FNV**Solidariteit**

In het programma staat dus niet de volledige lijn die we als FNV de komende komende vier jaar gaan volgen.

Uitgangspunt is dat we de werkloosheid willen terugdringen met behoud van koopkracht. Als dat niet gehaald kan worden omdat de economie in elkaar stort dan zijn de laagstbetaalden onze belangrijkste verdedigingslinie. ATV met behoud van koopkracht wordt dan moeilijk, zo niet onmogelijk. De overheid zal een belangrijke rol moeten spelen, door de economie aan te zwengelen via investeringen in arbeidsintensieve sectoren, om die economische groei wel te halen. De bezuinigingen zouden zo omgebogen moeten worden dat de binnenlandse bestedingen gaan toenemen. Op dit moment is ATV zonder voldoende herbezetting en met evenredig inleveren en zonder prijskompensatie een volstrekt onbegaanbare weg.

Maar de werkloosheid loopt wel op als je niks aan ATV doet. Wat moet je dan doen als de economie weer in elkaar stort? Dan kom je toch voor nieuwe keuzes te staan. Moet je dan de werkloosheid fors laten oplopen? Dat heeft gevolgen voor de koopkracht van de werklozen, maar ook voor de werkenden die dan weer meer premies moeten opbrengen. Of laatje het proces van ATV doorgaan en ga je nadenken over het meebetalen van een deel ervan?

En ik vind het shit-diskussies om dan te gaan praten over het aanboren van andere bronnen, zoals het aanpakken van het zwarte geld, de aardgasbaten en hoge winsten. We hebben geen enkel instrumentarium om daar ook werkelijk iets aan te doen. Hoe maak je onderscheid tussen kleine zwartwerkers en de grote zwartgeldjongens?

Natuurlijk moet de vennootschapsbelasting niet omlaag. Maar om te zeggen: we halen het even weg, dan zijn de problemen in onze samenleving opgelost, is veel te simpel.

Als de economische groei weer een mingroei wordt dan voorspel ik je dat we met elkaar de armoede weer zullen moeten verdelen. Dan zullen de werkenden ten gunste van de uitkeringsgerechtigden hun koopkracht weer zien dalen. Dan vind ik het onzin om te zeggen dat je in alle fasen van de economische ontwikkeling je koopkracht in ieder geval moet handhaven. Dat kan je niet realiseren.

Maar geen misverstand: ik vind ook dat ondernemingen die superwinsten maken door loonmatiging van het personeel, die meerwinst af moeten staan bijvoorbeeld ter bevordering van de ATV. Datzelfde geldt ook voor de aardgasopbrengsten en het zwarte geld natuurlijk. Maar de instrumenten daarvoor hebben we nu niet.'

Hans Boot
Jeroen Zonneveld